

**VILNIAUS GABRIELĖS PETKEVIČAITĖS-BITĖS SUAUGUSIŲJŲ MOKYMO CENTRO
REAGAVIMO Į PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO, DISPONAVIMO IR
(AR) PLATINIMO ATVEJUS BEI PAGALBOS TEIKIMO MOKINIAMS,
JŲ ATSTOVAMS PAGAL ĮSTATYMĄ APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centro (toliau - Bitės SMC arba mokymo centras) reagavimo į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo ir (ar) platinimo atvejus bei pagalbos teikimo mokiniams, jų atstovams pagal įstatymą aprašas (toliau – Aprašas) apibrėžia mokinių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo jomis ar jų platinimo atpažinimą, tinkamą reagavimą principus ir eigą, nustato pagalbos teikimo būdus Bitės SMC bei nukreipimo pagalbos už mokymo centro ribų sąlygas.
2. Aprašo tikslas – nustatyti ir taikyti reagavimo į mokymo centre pastebėtus mokinių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo ir (ar) platinimo atvejus tvarką, stiprinti pagalbos teikimą Bitės SMC bei didinti nukreipimo gauti pagalbos dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo už mokymo centro ribų.
3. Apraše vartojamos sąvokos:
 - 3.1. Apsinuodijimas – patologinė organizmo būklė, kurią sukelia narkotinių, psichotropinių, kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimas.
 - 3.2. Apsvaigimas – psichikos būsenos sutrikdymas, kuriuos sukelia pavartotos narkotinės, psichotropinės ar kitos psichiką veikiančios medžiagos.
 - 3.3. Disponavimas psichoaktyviosiomis medžiagomis – tai legalių ar nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų buvimas mokinio žinioje (su savimi, patalpoje, slėptuvėje ar kitoje vietoje).
 - 3.4. Eksperimentavimas psichoaktyviosiomis medžiagomis – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas dėl smalsumo išbandyti, nepakankamo psichologinio atsparumo ar socialinių emocinių įgūdžių stokos ar kitų priežasčių, kai vartojama vieną ar kelis kartus nereguliariai, nedideliais kiekiais.

3.5. Nepilnamečio mokinio atstovų pagal įstatymą sutikimas – rašytinis sutikimas ar mokymo centro ugdymo sutartyje su mokinių atstovais pagal įstatymą numatyta nuostata, suteikianti teisę Bitės SMC vadovui ar jo įgaliotam asmeniui patikrinti mokinio daiktus, kilus įtarimams dėl draudžiamų daiktų turėjimo.

3.6. Nepriežiūra – tėvų ar kitų nepilnamečio mokinio atstovų pagal įstatymą ar už nepilnamečio mokinio priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepilnamečiui mokiniui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, dėl kurio nepilnametis mokinys mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba sukeltas pavojus jo gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai.

3.7. Priklausomybė – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, kai dėl centrinėje nervų sistemoje įvykusių pokyčių, padidėjusios tolerancijos medžiagai, pasireiškiančios abstinencijos diagnozuojama lėtinė liga, sukelianti psichologinę ar fizinę priklausomybę, kuriai būdingi atkryčiai.

3.8. Psichoaktyviosios medžiagos – tai alkoholis, tabakas, tabako gaminiai ir su jais susiję gaminiai, kitos narkotinės, psichotropinės medžiagos bei priemonės, kurias asmenys naudoja ir / ar vartoja , siekdami pakeisti savo emocinę būseną, mąstymą ar elgesį.

3.9. Rizikingas vartojimas – tai pasikartojantis psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, tokiu būdu ar tokiu kiekiu, kuris gali sukelti sveikatos sutrikimus, socialines problemas, psichologinius sutrikimus ar kitus neigiamus padarinius, bet dar nesukelia priklausomybės.

3.10. Švietimo pagalba – mokiniams, nepilnamečių mokinių tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo teikėjams specialistų teikiama pagalba, kurios tikslas – didinti švietimo veiksmingumą, pasitelkiant profesinį orientavimą, švietimo informacinę, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą.

3.11. Žalingas vartojimas – tai reguliarus psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, sukeliantis akivaizdžias pasekmes sveikatai, gerovei ir raidai, atpažįstamas kaip problema dėl mokymo centro nelankymo, patirtų eismo įvykių, patekimo į teisėsaugos akiratį ar kitų aplinkybių.

4. Kitos Apraše vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme, Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatyme ir kituose teisės aktuose apibrėžtas sąvokas.

5. Aprašas parengtas vadovaujantis Nacionaline darbotvarke narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. XIV-1982 „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“, Vilniaus miesto savivaldybės vaikų ir jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo bei platinimo prevencijos 2024–2028 metų strategija, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2023 m. gruodžio 13 d. sprendimu Nr. 1-335 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės vaikų ir jaunimo

psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo bei platinimo prevencijos 2024– 2028 metų strategijos patvirtinimo“, Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. V-60/V-39 „Dėl ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. V-861 „Dėl pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Priklausomybės ligų gydymo ir reabilitacijos standartais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. 204 „Dėl priklausomybės ligų gydymo ir reabilitacijos standartų patvirtinimo“, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento metodinėmis rekomendacijomis mokykloms „Psichoaktyvios medžiagos ir mokykla: prevencijos ir intervencijos gairės“.

II SKYRIUS

REAGAVIMO Į MOKINIŲ PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO, DISPONAVIMO IR (AR) PLATINIMO ATVEJUS TVARKA

6. Galimi psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, apsvaigimo, apsinuodijimo nuo psichoaktyviųjų medžiagų atpažinimo ženklai pateikiami šio Aprašo 1 priede, psichoaktyviųjų medžiagų platinimo atpažinimo ženklai šio Aprašo 2 priede, su kuriais pasirašytinai supažindinti visi Bitės SMC dirbantys asmenys kiekvienais mokslo metais iki spalio 1 d.
7. Kiekvienas mokymo centro darbuotojas, įtaręs arba pastebėjęs, kad mokymo centro teritorijoje mokinys disponuoja psichoaktyviosiomis medžiagomis ir (ar) jas vartoja, yra apsvaigęs arba apsinuodijęs, laikosi šios veiksmų sekos:
 - 7.1. įvertina mokinio sveikatos būklę;
 - 7.2. jei medicininė pagalba reikalinga:
 - 7.2.1. nedelsiant kviečia greitąją medicinos pagalbą skubios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112;
 - 7.2.2. teisės aktų nustatyta tvarka suteikia pirmąją pagalbą;
 - 7.2.3. žodžiu informuoja apie atvejį mokymo centro vadovą arba jo įgaliotą asmenį.
 - 7.3. jei medicininė pagalba nereikalinga, palydi mokinį pas mokymo centro vadovą arba jo įgaliotą asmenį.
8. Visais mokinio disponavimo psichoaktyviosiomis medžiagomis ir (ar) jų vartojimo, apsvaigimo arba apsinuodijimo atvejais mokymo centro vadovas ar jo įgaliotas asmuo nedelsiant informuoja nepilnamečio mokinio atstovus pagal įstatymą apie atvejį ir kviečia juos atvykti į mokinio buvimo vietą (asmens sveikatos priežiūros įstaigą ar mokymo centrą).

9. Kai mokinys vartojo ir (ar) galimai disponuoja psichoaktyviosiomis medžiagomis, tačiau jam nebuvo reikalinga medicininė pagalba, mokymo centro vadovas ir (ar) jo įgaliotas asmuo:

9.1. esant nepilnamečio mokinio atstovų pagal įstatymą sutikimui, atskiroje patalpoje individualiai kalbasi su mokiniu apie kilusios situacijos aplinkybes: kada ir kokias psichoaktyvias medžiagas vartojo, iš kur jų gavo, tai darė vienas ar su kitu (-ais) mokiniu (-iais), ar gali būti kam nors reikalinga medicininė ar kita pagalba, prašo mokinio parodyti asmeninius daiktus ir imasi vieno iš šių veiksmų:

9.1.1. jei nėra randama psichoaktyviųjų medžiagų, atvykus nepilnamečio mokinio tėvams (globėjams, rūpintojams) kartu su nepilnamečiu mokiniu kalbasi apie vartojimo atvejo galimas pasekmes ir pakartotiniam vartojimui išvengti galimus prevencinius veiksmus;

9.1.2. jei pirmą kartą randamos legalios psichoaktyvios medžiagos (elektroninės cigaretės, jų pildyklės, kiti priedai, tabakas, tabako ar alkoholio gaminiai), jas atiduoda atvykusiems nepilnamečio mokinio atstovams pagal įstatymą sunaikinimui, kalbasi apie vartojimo atvejo galimas pasekmes ir pakartotiniam vartojimui išvengti galimus prevencinius veiksmus;

9.1.3. jei ne pirmą kartą randamos legalios psichoaktyvios medžiagos (elektroninės cigaretės, jų pildyklės, kiti priedai, tabakas, tabako ar alkoholio gaminiai), kalbasi apie vartojimo atvejo galimas pasekmes ir pakartotiniam vartojimui išvengti galimus prevencinius veiksmus, pildo Daiktų ir dokumentų paėmimo protokolą, kurio forma pateikiama šio Aprašo 3 priede, jame fiksuoja atvejo aplinkybes ir ne vėliau nei kitą darbo dieną mokymo centro vardu jį pateikia www.epolicija.lt;

9.1.4. jei randama nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų (narkotinių ar psichotropinių medžiagų tabletėmis, kristalais, suktinėmis, žoliniais mišiniais, milteliais, druskomis ar kitais pavidalais) nedelsiant kviečia policiją skubios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112 pranešant apie nustatytą (galimą) teisės pažeidimą, iki policijos pareigūnų atvykimo neliečia, neuosto, neleidžia sunaikinti rastų medžiagų ir apriboja mokinio galimybę naudotis ryšio priemonėmis.

9.2. nesant nepilnamečio mokinio atstovų pagal įstatymą sutikimui arba mokiniui nesutinkant parodyti asmeninių daiktų, atskiroje patalpoje individualiai kalbasi su mokiniu apie kilusios situacijos aplinkybes: kada ir kokias psichoaktyvias medžiagas vartojo, iš kur jų gavo, tai darė vienas ar su kitu (-ais) mokiniu (-iais), ar gali būti kam nors reikalinga medicininė ar kita pagalba, taip pat informuoja mokinį ir jo atstovus pagal įstatymą (jiems atvykus), jog policija gali imtis įstatymuose numatytų veiksmų, įskaitant daiktų apžiūrą, ir kviečia policiją skubios pagalbos tarnybų numeriu 112.

10. Visais galimais mokinio psichoaktyviųjų medžiagų platinimo atvejais mokymo centro vadovas ir (ar) jo įgaliotas asmuo:

10.1. pastebėjęs ar gavęs informaciją iš mokymo centro darbuotojo, mokinio apie mokymo centro teritorijoje pastebėtą (šiuo metu vykstantį ir (ar) ką tik įvykusį) mokinio psichoaktyviųjų medžiagų platinimo atvejį, nedelsiant skubiosios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112 informuoja policiją

apie galimą teisės pažeidimą, informuoja apie įtarimus nepilnamečio mokinio atstovus pagal įstatymą, kviečia juos atvykti į mokymo centrą.

10.2. gavęs informaciją iš mokinio ar nepilnamečio mokinio atstovo pagal įstatymą, mokymo centro darbuotojo, kad mokinys įsigijo psichoaktyviųjų medžiagų mokymo centro teritorijoje ar konkretus mokinys galimai platino psichoaktyvias medžiagas ne vėliau nei per valandą pateikia gautą informaciją policijos skambučių linijos telefono numeriu +370 700 60 777 arba adresu [www.epolicija.lt.](http://www.epolicija.lt), informuoja apie įtarimus nepilnamečio mokinio atstovus pagal įstatymą.

11. Visais mokinio psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo jomis ir (ar) platinimo atvejais laikomasi nešališkumo, konfidencialumo, profesionalumo ir pagarbos žmogaus teisėms principų, siekiant padėti iširti bei tinkamai reaguoti į atvejį atsakingoms institucijoms, tačiau nesukeliant papildomų neigiamų pasekmių (bet kokios smurto rūšies, diskriminacijos patyrimo, asmens duomenų neteisėto atskleidimo ir kt.) mokinio ar jo atstovų pagal įstatymą atžvilgiu.

12. Visais mokinio psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo jomis ir (ar) platinimo atvejais mokymo centro bendruomenė informuojama apie juos naudojant nuasmenintus, neleidžiančius mokinio ir jo atstovų pagal įstatymą tapatybių atpažinti duomenis, siekiant pakartotinai priminti Mokyklos vidaus tvarkos taisykles, taikomas prevencijos priemones mokiniams, jų atstovams pagal įstatymą ar šiame Apraše pateiktą aktualią informaciją (vartojimo ar platinimo atpažinimo ženklus, Savivaldybėje prieinamas nemokamas paslaugas ir kt.).

III SKYRIUS

PAGALBOS DĖL PSICHOAKTYVIŪJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO TEIKIMAS MOKYMO CENTRE

13. Visais mokinio psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo jomis ir (ar) platinimo atvejais po reagavimo veiksmų, nurodytų šio Aprašo II skyriuje, mokymo centre organizuojama ir teikiama pagalba laikantis šios veiksmų sekos:

13.1. pirmo vartojimo ir (ar) disponavimo psichoaktyviosiomis medžiagomis, jų platinimo atveju Bitės SMC vadovas ar jo įgaliotas asmuo organizuoja susitikimą su mokiniu ir nepilnamečio mokinio atstovais pagal įstatymą ir paskiria atsakingą asmenį, koordinuosiantį pagalbos teikimą mokiniui ir /ar jo atstovams pagal įstatymą;

13.2. tais atvejais, kai mokinio vartojimo ir (ar) disponavimo psichoaktyviosiomis medžiagomis, jų platinimo atvejis pasikartoja priklausomai nuo situacijos pagalbai teikti pasitelkiama mokymo centro vadovo paskirta ne mažiau nei dviejų darbuotojų (administracijos atstovo, pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo, visuomenės sveikatos priežiūros specialisto ar kt.) komanda arba šaukiamas mokinio gerovės komisijos posėdis.

14. Pagalba mokymo centre apima švietimo pagalbos, visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, neformaliojo švietimo ar kitų švietimą papildančio ugdymo veiklų organizavimą, kitą prevencinių veiklų vykdymą mokymo centre.

15.

15.1. Pagalbos mokymo centre priemonių turinys nukreiptas į:

psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) disponavimo jomis, jų platinimo priežasčių ir galimų pasekmių aptarimą su mokiniu ir jo atstovais pagal įstatymą;

15.2. rekomendacijų mokiniui ir jo atstovams pagal įstatymą teikimą dėl santykių su bendraamžiais, laisvalaikio leidimo, mokymosi, taisyklių taikymo ir laikymosi mokymo centre ir šeimoje bei kitais psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) disponavimo jomis, jų platinimo rizikos mažinimui aktualiais klausimais;

15.3. konsultavimą ar įtraukimą į mokymo centre vykdomas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) platinimo rizikos mažinimui skirtas veiklas (programas, projektus, kt.);

15.4. nukreipimą pagalbos į Savivaldybės ir valstybės įstaigose teikiamas nemokamas visuomenės ar asmens sveikatos priežiūros, socialines paslaugas ir švietimo ar kitą pagalbą, skelbiamą Savivaldybės interneto puslapiuose adresu paslaugosjaunimui.lt bei tevystesigudziai.lt;

15.5. kitus mokymo centro veiksmus, tikslingai nukreiptus į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) disponavimo jomis, jų platinimo atvejų pasikartojimo prevenciją.

16. Teikiant pagalbą mokymo centre psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) disponavimo jomis, platinimo atveju siekiama:

16.1. padėti mokiniui ir nepilnamečių mokinių atstovams pagal įstatymą ugdytis sveikatos, teisinį raštingumą, kritinį mąstymą, suteikiant mokymo centre informacijos ar pateikiant nuorodas į patikimus informacijos šaltinius psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir intervencijos temomis;

16.2. padėti mokiniui tapti psichologiškai atsparesniu, prasmingai užimtu, gebančiu palaikyti pozityvius santykius su bendraamžiais ir suaugusiais, tinkamai rūpintis savo fizine ir psichikos sveikata, įtraukiant mokinį į neformaliojo švietimo veiklas, socialinių emocinių įgūdžių ugdymui skirtus užsiėmimus, ar kitą mokymo centre vykdomą veiklą arba nukreipiant į nemokamas šioms tikslams pasiekti tinkamas veiklas už mokymo centro ribų;

16.3. padėti nepilnamečio mokinio atstovams pagal įstatymą stiprinti įgūdžius, susijusius su santykių, bendravimo su vaikais gerinimu, tinkamų ribų nustatymu, saugumo užtikrinimu, mokinio užimtumo planavimu ir kitais, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos veiksmams, suteikiant švietimo pagalbos specialisto konsultaciją, kviečiant dalyvauti pozityvios tėvystės ugdymo programoje ar mokymuose mokymo centre arba nukreipiant į patikimus informacijos šaltinius, Savivaldybėje prieinamas nemokamas tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo ir įgūdžių ugdymo veiklas;

16.4. padėti mokiniui ir nepilnamečio mokinio atstovams pagal įstatymą spręsti sveikatos, socialines, švietimo ar kitas problemas tikslingai pasirenkant Savivaldybėje nemokamai teikiamas paslaugas ir pagalbą.

17. Visais atvejais teikiant pagalbą mokymo centre dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, disponavimo jomis ir (ar) jų platinimo turi būti išklausa visų dalyvaujančiųjų nuomonė, susitariama dėl konkrečių veiksmų mokymo centre ir (ar) už jo ribų, pasidalijama atsakomybėmis tarp mokymo centro atstovo, mokinio ir nepilnamečio mokinio atstovų pagal įstatymą, privalomai numatomas bendras rezultatų aptarimas.

18. Mokymo centre taikomos pagalbos priemonės gali būti formalizuojamos kartu su mokiniu ir nepilnamečio mokinio atstovais pagal įstatymą raštu parengiant planą, kuriame būtų apibrėžti tikslai, sutarti veiksmai jiems pasiekti, už veiksmų įgyvendinimą atsakingi asmenys (mokymo centro atstovas, mokinys, nepilnamečio mokinio atstovai pagal įstatymą) bei įgyvendinimo terminai.

19. Mokinio gerovės komisijoje svarstomos pagalbos galimybės aptariamos su mokiniu ir nepilnamečio mokinio atstovais pagal įstatymą, sprendimai dėl pagalbos turinio ir formų priimami laikantis mokinio nuomonės išklauso ir geriausių jo interesų įgyvendinimo principų, siekiant sumažinti mokinio vartojimo ir (ar) disponavimo jomis, jų platinimo rizikas.

20. Tais atvejais, kai mokymo centre yra išnaudotos visos švietimo ar kitos pagalbos galimybės, o nepilnamečio mokinio elgesio problemos, susijusios su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu ir (ar) disponavimo jomis, jų platinimu, nekinta ar didėja, gali būti kreipiamasi į Savivaldybės vaiko gerovės komisiją dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo mokiniui ir (ar) pagalbos šeimai skyrimo.

21. Tais atvejais, kai nepilnamečio mokinio atstovai pagal įstatymą nepriima pagalbos sau ar savo vaikui mokymo centro vadovas ar jo įgaliotas asmuo kreipiasi į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir praneša apie galimą vaiko nepriežiūros atvejį, kuris traktuojamas kaip viena iš smurto prieš vaiką formų.

IV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Aprašo nuostatų įgyvendinimui būtini veiksmai gali būti patvirtinti mokymo centro direktoriaus įsakymu atskiroje tvarkoje arba reglamentuoti jau patvirtintų mokymo centro vidaus dokumentų turinyje.

23. Su Aprašo nuostatomis ir jų pagrindu vykdomais veiksmais visi mokymo centro darbuotojai supažindinami pasirašytinai.

24. Mokymo centro vadovas užtikrina, kad Apraše numatyta pareiga pastebėjus, įtarus mokinio psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, disponavimą jomis ar platinimo atvejį informuoti mokymo

centro vadovą ar jo įgaliotą asmenį būtų numatyta kiekvieno mokymo centro darbuotojo pareigybės aprašyme.

25. Informacija apie mokinius, vartojusius ar disponavusius psichoaktyviosiomis medžiagomis ar jas galimai platusius, turi būti disponuojama tiek, kiek reikalinga mokinio teisei būti sveikam užtikrinti, tačiau nepažeidžiant mokinio teisės į privatų gyvenimą, asmens neliečiamybę bei laikantis Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytos tvarkos.

26. Jei mokymo centro teritorijoje randama legalių ar nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų, tačiau nežinoma, kam jos priklauso, mokymo centro vadovas arba jo įgaliotas asmuo, radus legalių psichoaktyviųjų medžiagų, jas sunaikina, o radus nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų nedelsiant kviečia policiją skubios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112.

PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO ATPAŽINIMO ŽENKLAI

1. Trumpalaikio vartojimo (intoksikacijos/apsvaigimo) atpažinimo ženklai:

1.1. Vyzdžio dydis ir reakcija į šviesą. Esant stimuliatorių intoksikacijai atmerkus voką, krintant tiesioginei šviesai, vyzdys lieka išsiplėtęs, opioidų intoksikacijai – vyzdys lieka susitraukęs, hašišo ir marihuanos intoksikacijai – vyzdys pulsuoja didėdamas (atkreiptinas dėmesys, kad neženkliai vyzdys pulsuoja, net ir nevartojus psichoaktyviųjų medžiagų).

1.2. Nistagmas. Tai ritmiškas, nevalingas abiejų akių obuolių trūkčiojimas. Jis gali pasireikšti, kai kraujyje yra viena ir daugiau promilių alkoholio, atpažįstamas stebint akių obuolius bent keliolika sekundžių.

1.3. Pulso dažnis. Priklausomai nuo vartotos psichoaktyviosios medžiagos pulsas akivaizdžiai gali sulėtėti arba padažnėti. Pulso dažnis tikrinamas uždėjus du pirštus ant riešo arterijos. Normalus pulsas yra 60–90 tvinksnų per minutę.

1.4. Laiko pajautimas. Pavartojus psichoaktyviųjų medžiagų gali sutrikti laiko suvokimas, suprastėti gebėjimas suprasti paprastas instrukcijas. Tai galima patikrinti, paprašant pastovėti suglaudus kojas, ištiesus į priekį rankas, atlenkus galvą atgal ir užsimerkus, pranešti, kai praeis 30 sekundžių. Nepavartojus psichoaktyviųjų medžiagų galima apsirikti 10 sekundžių.

1.5. Dūrių žymės. Jeigu psichoaktyviosios medžiagos švirkščiamos, lieka dūrio žymės, kurios laikui bėgant keičiasi: 0–8 val. – raudona dėmė (paraudęs ratas); 8–96 val. – šviesaus sukrešėjusio kraujo pėdsakai; 5–14 dienų – tamsios dėmės.

1.6. Kvapas. Pavartojus alkoholio jaučiamas alkoholio kvapas iš burnos ar nuo drabužių, tabako ar tabako gaminių – analogiškai tabako kvapas, marihuanos – keistas, neįprastas, cheminių medžiagų kvapas.

1.7. Bendri apsinuodijimo požymiai. Apsinuodijus gali atsirasti mieguistumas, sąmonės praradimas, pykinimas, vėmimas, galvos svaigimas, pasireikšti perkaitimas ar dehidratavimas, krėsti drebulys, apimti panika ar pasireikšti kiti apsinuodijimo požymiai. Esant tokiems požymiams, reikia kviesti greitąją medicinos pagalbą, prireikus suteikti pirmąją pagalbą.¹²

1.8. Netipinio elgesio požymiai. Pavartojus psichoaktyviųjų medžiagų gali atsirasti nebūdingo mokiniui elgesio požymių, kurie pasireiškia atskirai arba kartu su aukščiau išvardintais ženklais. Mokinys gali tapti agresyvus, elgtis impulsyviai – imti rėkti, bėgti, blaškytis, neadekvačiai reaguoti į aplinką. Jam gali prasidėti haliucinacijos, apimti baimė, prasidėti kliedesiai arba sulėtėti kalba.

2. Ilgalaikio vartojimo atpažinimo ženklai:

2.1. Asmenybės pokyčiai: nuotaikos ar būdo savybių pasikeitimas, brandumo stoka, santykių su tėvais ir šeima, ryšių su draugais pokyčiai, siekių stoka, savęs nuvertinimas, neigimas ir melavimas, vėlavimas, nepaaiškinama baimė, įtarumas arba savisaugos instinkto stoka, priešiškus kitiems ir sau, agresyvumas.

2.2. Veiklos ir įpročių pokyčiai: be pateisinamos priežasties nebuvimas namuose ar Mokykloje, pareigų namuose ar Mokykloje neatlikimas, pakitęs bendravimas su bendraamžiais, kitais žmonėmis; slapukavimas, konfliktai namuose ar Mokykloje, nuolatinis negebėjimas susikaupti, greitas įniršis uždavus klausimus, susijusius su vartojimu, nuolatinis liūdesys, ženklius finansinės padėties pokyčiai.

2.3. Išvaizdos pokyčiai: higienos stoka, raudonos ar ašarojančios akys, išsiplėtę arba susiaurėję vyzdžiai, nuolatinė sloga.

2.4. Sveikatos ir normalaus dienos/nakties ritmo pokyčiai: apetito stoka ar padidėjęs apetitas, dažnas kosulys, keista kalba, miego problemos, išsiblaškytas, energijos stoka.

2.5. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priemonės: tarp mokinio daiktų pastebimi įtarimą keliantys daiktai ar medžiagos - guminukai, pleistrai, nosies purškalai, akių lašai, nikotino pagalvėlės, kristalai, impregnuoti lapeliai, saldainiai, elektroninių cigarečių skysčiai, žiebtuvėliai, milteliai, kapsulės, tabletės.

2.6. Teisėtvarkos pažeidimai: smulkios vagystės iš namų ir mokyklos draugų, bėgimas iš namų ir pamokų ir pan.

PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ PLATINIMO ATPAŽINIMO ŽENKLAI

1. Pajamos. Ryškiausias ženklas, kad mokinys platina psichoaktyvias medžiagas, yra jo pajamos. Jei mokinys staiga pradeda pirkti daiktus pats, neturėdamas pajamų šaltinio (pavyzdžiui, iš šeimos, giminaičių ar darbo ne visą darbo dieną), tai galimai sąlygoja psichoaktyvių medžiagų platinimas kaip paslėptas pajamų šaltinis.
2. Užrašai. Dažniausiai psichoaktyvias medžiagas platinantys mokiniai registruoja savo išlaidas ir pajamas. Daugelis iš jų tai daro, siekiant fiksuoti, kas ir už ką yra skolingas. Kiekvienas užrašų įrašas gali būti užkoduotas skaitine ar raidine seka.
3. Įranga. Jei platinamos psichoaktyvios medžiagos, greičiausiai jis turi tam reikalingas priemones. Tai apima psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui ar supakavimui skirtus daiktus, tokius kaip:
 - priemaišos – medžiagos dedamos į psichoaktyvias medžiagas (pvz. kokainą) siekiant padidinti pelną ir pakeisti poveikį, šios medžiagos atskiedžia psichoaktyvias medžiagas, keičia jų stiprumą, priemaišų pavyzdžiai yra miltai, krakmolos, cukrus ir kofeinas;
 - rūkymo pypkės, bongai;
 - nedidelio dydžio, maistinės svarstyklės;
 - užspaudžiami plastikiniai maišeliai;
 - aliuminio folija.
4. Vartojimo požymiai. Nors tai nėra tiesioginis psichoaktyviųjų medžiagų platinimo požymis, tačiau daugelis psichoaktyviųjų medžiagų platintojų patys pradeda vartoti psichoaktyvias medžiagas.
5. Kitų mokinių elgesys ir turima informacija. Neretai psichoaktyviųjų medžiagų platintojas dėl vienokių ar kitokių priežasčių (pvz. dėl skolos, dėl sutikimo parduoti psichoaktyvias medžiagas ir kt.) išnaudoja kitus mokinius įvairioms užduotims atlikti. Mokinių bendruomenė paprastai turi daug informacijos vieni apie kitus, tad psichoaktyviųjų medžiagų platintojas visuomet yra žinomas.

**VILNIAUS GABRIELĖS PETKEVIČAITĖS-BITĖS
SUAUGUSIŲJŲ MOKYMO CENTRAS**

DAIKTŲ IR DOKUMENTŲ PAĖMIMO PROTOKOLAS

Data	
Dokumento Nr.	
Surašymo vieta	

Daiktų ir dokumentų paėmimą atlieka (vardas pavardė)				
Dalyvauja (vardas, pavardė)				
Paimti daiktai:				
Eil.nr.	Tikslus daikto aprašymas	Mato vnt.	Kiekis	Pastabos
1.				
2.				
3.				
Asmuo, iš kurio paimti daiktai:				
Daikto savininkas:				
Dalyvavusių asmenų pareiškimai				
Dalyvavę asmenys (vardas, pavardė, parašas)				
Daiktų ir dokumentų paėmimą atliko (vardas pavardė, parašas)				
Žyma apie protokolo kopijos įteikimą				